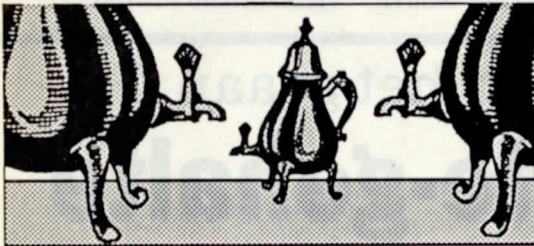

Dochter van fabrikant werd 75 jaar geleden eerste vrouwelijke professor

'Hooglerares' kreeg het benauwd van teveel aandacht

Groningen toen

■ GRONINGEN – Op haar grafsteen staat dat ze hoogleraar was. Ze was echter buitengewoon hoogleraar, maar misschien had ze zelf bevolen dat woord weg te laten. Misschien was ze bang, dat dat 'buitengewoon' teveel de aandacht trok. Want Jantina Tammes moest niets hebben van een overmaat aan aandacht. Ze werkte het liefst in het schaduw.

Door Marcel Looden

Die karaktertrek heeft ervoor gezorgd dat ze nu enigszins in de vergetelheid is geraakt. En dat is jammer, want ze was wel de eerste vrouwelijke hoogleraar aan de Rijksuniversiteit Groningen. In 1919, 75 jaar geleden, mocht zij, de dochter van een chocoladefabrikant, zich 'prof' noemen.

De fabriek stond in de Peperstraat te Groningen en daar werd Jantina geboren. In 1871 zag ze het levenslicht, twee maanden na de toelating van Aletta Jacobs tot de universiteit. Jacobs maakte de weg voor leergierige vrouwen iets gemakkelijker, maar alle obstakels werden niet weggenomen.

Dat vernam ook Tine. Ze toonde al snel aanleg voor wis-, natuur-, en scheikunde en schreef zich in aan de universiteit. Ze mocht daar echter alleen colleges lopen en geen examens doen.

Assistente

Ze toonde echter toen al het doorzettingsvermogen van de bezeten wetenschapper, behaalde

▲ Jantina Tammes, de eerste vrouwelijke buitengewoon hoogleraar in Groningen. Een bezeten en begaafd wetenschapper, maar niet begiftigd met het vermogen zich in de hoge kringen te bewegen. Uit: Om niet aan onwetendheid en barbarij te bezwijken. Groningse geleerden 1614-1989.

middelbare akten, kreeg een baan op een meisjesschool en kwam vervolgens toch weer terecht

op de universiteit. Ze werd in 1897 assistente van de botanicus J.W. Moll en was daarmee de eerste vrouwelijke assistente aan een Nederlandse universiteit.

Die professor Moll, die onder meer zorgde voor de uitbreiding van de hortus, zou een belangrijke rol in het leven van Tine spelen. Haar promotor kon hij niet worden, omdat haar vooropleiding geen recht gaf op promotie. Maar hij zorgde er wel voor dat haar artikelen werden gepubliceerd en gaf haar ook de kans op een studiereis naar Java. Tine ging echter niet. Ze wilde haar ouders niet verlaten en klaagde over haar slechte gezondheid. Maar wellicht speelde toen ook al haar aangeboren schuwheid een rol. Opvallen wilde ze niet, rustig studeren en onderzoek plegen was haar leven.

Opmerkelijk

Het was echter onvermijdelijk dat haar wetenschappelijke bevindingen haar in de publiciteit brachten. Want die bevindingen waren heel opmerkelijk. Tine specialiseerde zich steeds meer in de erfelijkheidsleer en startte een genetisch onderzoek naar de verbouw van vlas. Een boek van maar liefst 285 bladzijden met de titel 'Der Flaschstengel' volgde en Tine kreeg internationale bekendheid. Zelfs Russen kwamen naar haar vlascultures kijken en ook de Groninger landbouwers toonden interesse.

Vlas boeide Tine zo, dat ze er haar schuchterheid zelfs voor opzij zette. Ze toonde zich namelijk bereid cursussen te geven aan de Vereniging voor Hooger Landbouwonderwijs. Deze vereniging was in 1905 in Groningen opgericht.

Moll zag het allemaal met voldoening aan en vond dat Tine het verdiende een eredoctoraat te krijgen. De titel van doctor was namelijk nodig om haar tot buitengewoon hoogleraar in de variabiliteit en erfelijkheidsleer benoemd te krijgen.

Expert

Volgens Moll was die post hoognodig en had de universiteit met Tine een expert in huis. De bestuurders van de RUG leek het wel wat. Vooral

het feit, dat het salaris van een buitengewoon hoogleraar zeer laag was, speelde een rol. En het feit, dat het om een vrouw ging, deerde niet. Groningen had immers zijn 'vrouwvriendelijke' naam hoog te houden.

In 1911 kreeg Tine haar eredoctoraat, als eerste Nederlandse vrouw. Apetrots moet ze geweest zijn, maar ze wilde niet in het openbaar promoveren. Weer kwam haar verlegenheid om de hoek kijken en weer was er die tegenstrijdigheid: enerzijds de ambitie om een groot wetenschapper te zijn, anderzijds die bijna obsessieve terughoudendheid.

In 1911 volgde ook de voordracht om Tine als buitengewoon hoogleraar te benoemen. Ook nu zou ze de eerste vrouw met die functie zijn. De minister weigerde echter, er moest bezuinigd worden. Het volgende jaar volgde er weer een voordracht, maar ook nu volgde de weigering. Acht jaar zou het duren, voordat Den Haag eindelijk het 'ja-woord' gaf. In september 1919 hield professor Tammes haar inaugurerende. De premier was niet meer voor haar, want in 1917 al was de biologe Johanna Westerdijk haar in Utrecht voorgedaan. Maar in Groningen was ze wel de eerste vrouwelijke 'prof'.

Geliefd

Tot 1937 bleef ze vol vuur doceren en studeren. Ze maakte naam met talloze artikelen, reisde naar vele congressen, was geliefd bij haar leerlingen. Maar altijd weer was er die terughoudendheid. Zo toonde ze sympathie voor de vrouwenbeweging, maar wilde ze geen actieve rol. Die zou haar teveel in het licht van de schijnwerpers brengen. Opvallend was dat ze aan het begin van de eeuw wel medeoprichter van de latere vrouwelijke studentenclub Magna Pete was geweest.

In 1937 stond ze bij haar afscheid zowaar een kleine bijeenkomst toe, maar vervolgens verkoos ze weer de luwte. Trouwen deed ze niet, ze woonde bij haar familie. In 1947 overleed ze. Ze was één van onze grote wetenschappers en verdient de vergetelheid niet.